

**IZHODIŠČA
ZA PRIPRAVO
JAVNOVELJAVNIH
IZOBRAŽEVALNIH
PROGRAMOV
ZA ODRASLE**

IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO JAVNOVELJAVNIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA ODRASLE

Izdal: Andragoški center Slovenije

Zanj: mag. Andrej Sotošek

Uredile: mag. Estera Možina, dr. Tanja Možina, Natalija Žalec, MAEd (VB)

Pripravila delovna skupina, ki jo je imenoval minister za izobraževanje znanost in šport: mag. Katja Dovžak (predsednica), Elido Bandelj, Teja Dolgan, Alenka Grželj, dr. Sonja Kump, mag. Estera Možina, dr. Tanja Možina, dr. Janko Muršak, Ema Perme, mag. Maja Radinovič Hajdič, Boštjan Rozman Zgonc, Natalija Žalec, MAEd (VB)

Pri pripravi sta sodelovala: mag. Andrej Sotošek, Olga Drogenik

Jezikovni pregled: Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije, Sektor za prevajanje, in Ana Peklenik

Korekture: dr. Laura Fink

Oblikovanje: Urška Stariha s.p.

Leto izdaje: 2020

Elektronska izdaja: spletna stran https://arhiv.acs.si/dokumenti/Izhodisca_za_pripravo_javnoveljavnih_izobrazevalnih_programov_za_odrasle.pdf

Strokovni svet Republike Slovenije za izobraževanje odraslih je Izhodišča za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle sprejel na 103. dopisni seji, ki je potekala od 14.5.2020 do 21.5.2020, po predhodnem soglasju ministra za izobraževanje, znanost in šport dr. Jerneja Pikala (št. 6036-256/2019/1 z dne 29.7.2019).

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=37251331
ISBN 978-961-7116-03-8 (pdf)

VSEBINA

PREDGOVOR	5
1 OPREDELITEV UPORABLJENIH IZRAZOV IN KRATIC	7
2 UVOD	13
3 VRSTE JAVNOVELJAVNIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA ODRASLE	16
3.1 Programi za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti	16
3.2 Programi za izboljšanje splošne izobraženosti	18
3.3 Javna veljavnost programov	19
4 POGOJI ZA PRIPRAVO PROGRAMOV IN OBRAVNAVO NA STROKOVNEM SVETU.....	20
5 NAČELA ZA NAČRTOVANJE PROGRAMOV ZA ODRASLE	22
5.1 Andragoški cikel kot podlaga za načrtovanje programa	22
5.2 Ugotavljanje potreb posameznikov in družbe po izobraževanju	22
5.3 Izbor strategij načrtovanja.....	23
5.4 Modularna zasnovanost programa.....	24
5.5 Odprtost programa.....	24
5.6 Prožnost pri načrtovanju programa.....	25
5.7 Spremljanje in evalvacija programa	25
6 SESTAVINE PROGRAMOV	26
6.1 Ime programa.....	26
6.2 Namen programa	26
6.3 Ciljna skupina	27
6.4 Cilji programa.....	28
6.5 Katalog znanja oziroma vsebina programa.....	29
6.5.1 Struktura in vsebinska zasnova programa.....	29
6.5.2 Katalog znanja.....	32
6.6 Trajanje izobraževanja.....	39
6.7 Izpitni katalog oziroma drugi načini preverjanja znanja.....	39
6.8 Pogoji za vključitev.....	44
6.9 Pogoji za napredovanje in dokončanje programa.....	44
6.10 Organizacija izobraževanja.....	45
6.11 Znanje in usposobljenost strokovnih delavcev	46
6.12 Potrdilo o usposabljanju	48
7 VIRI	49

PREDGOVOR

Besedilo z naslovom Izhodišča za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle (v nadaljevanju Izhodišča) postavlja teoretsko utemeljene podlage in strokovne smernice za t. i. programiranje oziroma kurikularno načrtovanje v izobraževanju odraslih za segment javnoveljavnih programov za odrasle. Zakon o izobraževanju odraslih iz 2018 (ZIO-1) je opredelil vrste javnoveljavnih programov za odrasle, in sicer gre za programe za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti ter za programe za izboljšanje splošne izobraženosti. Opredelil je tudi obvezne sestavine javnoveljavnih programov ter določil, da so to programi, po katerih se ne pridobi javnoveljavna izobrazba. Omogočajo pa pridobitev javne listine, ki jo odrasli lahko uveljavlja kot dokazilo v postopkih vrednotenja že pridobljenega znanja pri vključevanju v nadaljnje izobraževanje oziroma na trgu dela.

Delovna skupina (poimensko navedena v nadaljevanju), ki jo je imenoval minister za izobraževanje, znanost in šport maja 2018, je imela nalogo, da na podlagi zakonskih določil pripravi Izhodišča. Izhodišča prinašajo, v primerjavi s predhodnimi, nekaj novosti. Podajajo na primer načela in pristope h kurikularnemu načrtovanju v izobraževanju odraslih, prožnost pri načrtovanju in izvajanju izobraževalnih programov, poudarjajo temeljne spretnosti ter možnost modularne in enovite zasnovanosti te vrste programov.

Delovna skupina je razpravljala o pomenu in pričakovanih učinkih javnoveljavnih programov in prepoznala potencial gibkih javnoveljavnih programov za odrasle. Ti se z vsebino in obliko izvedbe ter odprtim kurikulumom lahko hitro odzivajo na potrebe odraslih in družbe, ki se spopada z okoljsko, gospodarsko, migrantsko, vrednostno in nenazadnje tudi svetovno zdravstveno krizo. Javnovejavni programi odrasle opremljajo z znanji in spretnostmi, da se lahko dejavno odzivajo na te izzive in nudijo oporo svojim bližnjim.

Besedilo Izhodišč vsebuje strokovna vodila in korake za pripravo kakovostnih in po meri odraslih ukrojenih izobraževalnih programov na različnih področjih, kot so izobraževanje, delo, kmetijstvo, zdravstvo, kultura, okolje, notranje zadeve idr. Izhodišča so pripravljena tudi zato, da bi bila uporabna kot pripomoček za presojanje

predlogov javnoveljavnih programov na Strokovnem svetu za izobraževanje odraslih. Načrtovalcem in presojevalcem bodo pri tem v pomoč pogoji za pripravo in merila za presojanje programov. Tiskano in spletno različico ter prevod v angleščino je omogočilo pristojno ministrstvo z namenom, da so Izhodišča vselej pri roki, vsem dostopna in sprožajo razvoj številnih novih javnoveljavnih programov za odrasle.

Estera Možina
Andragoški center Slovenije

1 OPREDELITEV UPORABLJENIH IZRAZOV IN KRATIC

Ciljna skupina

Ciljna skupina so možni udeleženci javnoveljavnega izobraževalnega programa za odrasle. Programi so praviloma sestavljeni tako, da upoštevajo izobraževalne potrebe odraslih in so namenjeni skupini odraslih z določenimi značilnostmi.

Izpitni katalog

Izpitni katalog je dokument, ki je sestavni del javnoveljavnega izobraževalnega programa za odrasle ter določa standarde znanja in spretnosti, ki so določeni s cilji javnoveljavnega izobraževalnega programa za odrasle in v katalogih znanja. Je podlaga za merjenje učnih izidov udeležencev. V izpitnem katalogu so opredeljeni znanje in veščine (sopomenka za veščine so spretnosti; v nadaljnjem besedilu: spretnosti) za celotni program ali njegov del. Omogoča enotna merila ocenjevanja ne glede na izvajalca, lahko pa vsebuje tudi načine preverjanja znanja.

Izvajalec

Izvajalec je pravna oseba, ki izvaja izobraževalne programe za odrasle in dejavnosti na področju izobraževanja odraslih. Če izvajalec izvaja javnoveljavni izobraževalni program za odrasle, je v skladu z zakonom, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja, vpisan v razvid izvajalcev javnoveljavnih programov vzgoje in izobraževanja pri ministrstvu, pristojnem za izobraževanje. S tem dobi tudi pravico do izdajanja potrdila o usposabljanju, ki je javna listina, s prilogo, ki vsebuje popis znanja in spretnosti, pridobljenih v programu.

Javnoveljavni izobraževalni programi za odrasle

Javnoveljavni izobraževalni programi za odrasle so programi za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ter izboljšanje splošne izobraženosti. Opredeljuje jih ZIO-1. Na predlog strokovnega sveta jih sprejme minister, pristojen za izobraževanje. S potrdilom o usposabljanju, ki ga dobi udeleženec po uspešno opravljenem programu, posameznik dokazuje, da je usvojil in obvlada znanje in spretnosti, ki jih določata katalog znanja in izpitni katalog.

Katalog znanja

Katalog znanja je dokument, ki je podlaga za izvajanje posameznih delov, predmetov ali modulov programov za odrasle. Vsebuje ime predmeta, modula ali drugega sestavnega dela programa, časovni obseg, glavne cilje, priporočene vsebine, znanje in spretnosti, ki so predmet posameznega dela, predmeta ali modula. Opredeljuje tudi obseg izbirnega in odprtega dela programa (odprtega kurikula), če ju programska enota predvideva. Če je program enovit, brez predmetov ali modulov, se za celotni program pripravi en katalog znanja.

Kompetenca

Glej: zmožnost.

Modul

Programi so lahko sestavljeni tako, da vključujejo module kot svoje programske enote. Modul v takih primerih ustreza delu programa in je zaokrožena celota ciljev in vsebin. Ima različne naloge. Omogoča delitev programa na dele, ki jih udeleženec lahko opravi postopoma. To omogoča gospodarno organizacijo izobraževanja, kar je pomembno zlasti za izobraževanje odraslih. Moduli so lahko obvezni ali izbirni, s čimer je mogoče programe vsebinsko prilagajati značilnostim različnih ciljnih skupin.

Odrasli

So osebe, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost in želijo pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti svoje znanje, ali osebe, ki so stare vsaj 15 let in zanje ni mogoče ugotoviti, ali so opravile osnovnošolsko obveznost, ali je zaradi izjemnih okoliščin, zaradi katerih sta bila ogrožena njihovo življenje in zdravje (npr. vojna, naravne nesreče), niso opravile.

Odprti del programa (odprti kurikul)

Je značilnost programov ali delov programov, kjer so cilji, vsebine in/ali oblike izobraževanja v celoti ali delno določeni zgolj okvirno ali pa sploh ne. Izvajalci skupaj z udeleženci določajo vsebine programa, oblike in načine dela. Programi so lahko glede na odprtost razvrščeni od popolnoma odprtih do takih, pri katerih je odprt samo del ali samo določena sestavina programa (npr. metode, oblike dela). Programi lahko vključujejo odprti del programa le do stopnje, ki še zagotavlja, da bodo udeleženci dosegli s katalogi znanj in izpitnimi katalogi določeni standard znanja in usvojili spretnosti.

Ocenjevanje znanja

Ocenjevanje znanja je ugotavljanje in vrednotenje, v kolikšni meri udeleženec dosega v katalogu znanja ali izpitnem katalogu določene cilje oziroma standarde. Praviloma sledi končnemu preverjanju znanja oziroma je z njim povezano. Moramo pa ocenjevanje ločiti od preverjanja, ki ni povezano z oceno, ampak strokovnemu delavcu omogoča sprotno prilagajanje izvajanja programa.

Potrdilo o usposabljanju

Je javna listina, ki jo dobi udeleženec, ko je opravil vse s programom predvidene obveznosti. Potrdilo je priložena priloga, ki vsebuje popis znanj in spretnosti, pridobljenih v programu. Z njim posameznik dokazuje, da je usvojil vse s programom oziroma katalogi znanj in izpitnimi katalogi določena znanja in spretnosti.

Preverjanje znanja

S preverjanjem znanja se zbirajo informacije o tem, kako oziroma v kolikšni meri udeleženec dosega cilje oziroma standarde, določene v izpitnih katalogih oziroma katalogih znanja. Ločimo več vrst preverjanja. Vsako ima svoj namen, in sicer: začetno ali diagnostično preverjanje, s katerim ugotavljamo stopnjo že predhodno pridobljenega znanja in spretnosti, ki so določene v katalogih znanja in izpitnih katalogih; sprotno ali formativno preverjanje, s katerimi ugotavljamo, v kolikšni meri so udeleženci dosegli delne cilje posameznih sestavin programa, kje imajo težave in katera so njihova močna področja, ter na podlagi tega izboljšujemo in nadgrajujemo učni proces; končno ali sumativno preverjanje, ki se opravi ob koncu obravnave določenega modula, vsebinskega sklopa ali celotnega programa, da bi ugotovili, ali so udeleženci dosegli cilje programa ali njegovega sestavnega dela. Osnovni namen preverjanja je pridobiti povratne informacije o napredku udeležencev. Pri teh programih končno preverjanje znanja lahko opravljajo tudi zunanje institucije in je del izpitnega postopka.

Strokovne delavke oziroma strokovni delavci

Strokovne delavke oziroma strokovni delavci (v nadaljnjem besedilu: strokovni delavci) v programih so učitelji, organizatorji izobraževanja odraslih in drugi strokovni delavci. Za vse velja, da morajo izpolnjevati zakonske pogoje, ki so: znanje slovenskega knjižnega jezika, ustrezna izobrazba, pridobljena po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje, oziroma raven izobrazbe, pridobljene po študijskih programih, ki v skladu z zakonom, ki ureja visoko šolstvo, ustreza izobrazbi druge stopnje, pedagoško-andragoška izobrazba v skladu z zakonom, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja, ter opravljen strokovni izpit s področja vzgoje in izobraževanja.

Vsebinski sklop

Vsebinski sklop v teh Izhodiščih razumemo kot vsebinsko zaokroženo enoto obveznega ali izbirnega dela sicer enovito zasnovanega programa, ki ni oblikovan modularno. Sestavlja ga sklop znanja in spretnosti, ki so del večje celote, in je zaokrožena didaktična enota, ki omogoča sprotno spremljanje in preverjanje učnih dosežkov ter ocenjevanje učnih izidov. Vsebinski sklopi se lahko nadgrajujejo ali pa le navezujejo drug na drugega.

Učni izidi

Učni izidi pomenijo nabor znanja in spretnosti, ki jih je posameznik pridobil v procesu izobraževanja. Učni izidi so opredeljeni s programi in izražajo pričakovano raven znanja in spretnosti, ki naj jo dokaže udeleženec, ter se preverja v postopkih ocenjevanja.

Učni dosežki

Učni dosežki imajo širši pomen kot učni izidi in vključujejo tudi tiste učinke izobraževanja, ki jih v postopku preverjanja in ocenjevanja neposredno ne merimo ter so pomembni za spremljanje razvoja zmožnosti udeležencev.

Udeleženke oziroma udeleženci

Udeleženke oziroma udeleženci (v nadaljnjem besedilu: udeleženci) so odrasli, ki se vpišejo oziroma vključijo v program.

Spretnost (veščina)

Ob znanju so spretnosti, za katere se pogosto uporablja tudi izraz veščine, tista sestavina zmožnosti, ki jo je mogoče neposredno meriti. Spretnosti skupaj s pridobljenim znanjem, izkušnjami in razvitimi sposobnostmi omogočajo posamezniku reševanje težav, opravljanje določene naloge ali dela.

Znanje

Znanje je kognitivni oziroma spoznavni vidik zmožnosti (kompetence) in ga je mogoče neposredno meriti. Je skupek dejstev, načel in teorij, ki se nanašajo na določeno področje izobraževanja, in se pridobi z učenjem. Razlikujemo deklarativno (teoretično, propozicijsko) in proceduralno (procesno, praktično, dispozicijsko) znanje. K deklarativnemu znanju sodijo trditve o določenih dogodkih, dejstvih in empirično utemeljene posplošitve, pa tudi poglobljena načela o naravi stvari. Proceduralno znanje zajema hevristično vednost, metodologijo, načrtovanje prakse, ustrezne postopke in strategije, povezane s spretnostmi. V zvezi s katalogom znanja je znanje razumljeno

kot nadpomenka, ki se nanaša na celotno vsebino in pričakovane učne dosežke posameznega programa ali njegovega sestavnega dela.

Zmožnost (kompetenca)

Zmožnost se je uveljavila kot slovenska ustreznica izraza kompetenca (v nadaljnjem besedilu: zmožnost). Označuje lastnost posameznika, da ustrezno uporabi učne dosežke v različnih okoliščinah (izobraževanje, delo, osebni ali poklicni razvoj). Ni je mogoče omejiti zgolj na kognitivno dimenzijo (uporabo teorije, konceptov in tacitnega ali skritega znanja); vsebuje tudi uporabni vidik (vključno z različnimi spretnostmi), motivacijske in vrednotne orientacije, stališča, čustva ter druge socialne in vedenjske sestavine. Zmožnosti sestavljajo notranje mentalne strukture – v smislu sposobnosti, kapacitete in dispozicij, ki so lastnost posameznika. Delijo se na splošne ali generične, ki se razvijajo predvsem v splošnoizobraževalnih programih, in poklicnospecifične, ki so značilne za posamezne poklice oziroma delovna področja. Javnoveljavni programi so namenjeni predvsem razvoju splošnih ali generičnih zmožnosti.

UPORABLJENE KRATICE

ACS – Andragoški center Slovenije

EOK – evropsko ogrodje kvalifikacij

ESS – Evropski socialni sklad

MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Cooperation and Development*)

ReNPIO13-20 – Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020

RIC – Državni izpitni center

SOK – slovensko ogrodje kvalifikacij

ZIO-1 – Zakon o izobraževanju odraslih, 2018

2 UVOD

Zakon o izobraževanju odraslih (Uradni list RS, št. 6/18; v nadaljnjem besedilu: ZIO-1) v drugi točki 17. člena določa, da Izhodišča za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle pripravi Andragoški center Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ACS), sprejme pa jih Strokovni svet Republike Slovenije za izobraževanje odraslih (v nadaljnjem besedilu: Strokovni svet). Za pripravo predloga gradiva je minister za izobraževanje, znanost in šport s sklepom št. 024-24/2018 z dne 8. 5. 2018 imenoval delovno skupino¹ za pripravo Izhodišč za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle (v nadaljnjem besedilu: Izhodišča), ki je k sodelovanju povabila še druge sodelavce.²

Javnoveljavni izobraževalni programi za odrasle (v nadaljnjem besedilu: programi), po katerih se ne pridobi javnoveljavna izobrazba, prispevajo k zviševanju ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ter izboljšanju splošne izobraženosti odraslih.

Pomen programov z vidika uresničevanja načel in ciljev javnega interesa je predvsem v tem, da:

- uresničujejo načelo vseživljenjskega izobraževanja in učenja,
- prispevajo k sistemski povezanosti formalnega in neformalnega izobraževanja,
- spodbujajo nižje izobražene in druge ranljive skupine odraslih k izobraževanju in učenju,
- omogočajo izpopolnjevanje znanja po pridobljeni izobrazbi ali lažjo vključitev v formalno izobraževanje za pridobitev izobrazbe ali poklicne kvalifikacije,
- omogočajo pridobitev znanja, spretnosti in osebnostnih lastnosti, ki jih odrasli potrebujejo, da bi lahko uspešno in kakovostno živeli, delali ter se vključevali in tvorno sodelovali v družbenih procesih,
- krepijo zmožnosti za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin,
- zagotavljajo učne izide, ki so skladni z opisniki ravni SOK in EOK. Vključujejo aktualne vsebine, sodobne metodične načine izobraževanja in razvijajo kritično mišljenje idr.,
- vključujejo vidike trajnostnega razvoja, zelenega gospodarstva, kulture in zdravja.

¹ Sestava delovne skupine: mag. Katja Dovžak, MIZŠ, predsednica. Člani: Elido Bandelj, Teja Dolgan, Alenka Grželj, dr. Sonja Kump, mag. Estera Možina, dr. Tanja Možina, dr. Janko Muršak, Ema Perme, mag. Maja Radinovič Hajdič, Boštjan Rozman Zgonc, Natalija Žalec, MAEd (VB). Delovna skupina je končala svoje delo na pripravi predloga Izhodišč marca 2019.

² Drugi sodelujoči: mag. Andrej Sotošek, Olga Drogenik.

S temi programi uresničujemo zaveze državnih in evropskih strateških razvojnih dokumentov za področje izobraževanja odraslih. Z njimi udejanjamo Resolucijo o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (Uradni list RS, št. 90/13; v nadaljnjem besedilu: ReNPIO13-20), in sicer prvi cilj, ki se nanaša na »dvig izobrazbene ravni prebivalstva in ravni temeljnih zmožnosti«, in četrti cilj, ki se nanaša na »izboljšanje splošne izobraženosti«. S pripravo Izhodišč želimo zagotoviti razvoj kakovostne in uravnotežene ponudbe teh programov za različne ciljne skupine odraslih.

S programi poleg ciljev izobraževanja odraslih iz ReNPIO13-20 udejanjamo tudi smernice za področje razvoja pismenosti, temeljnih zmožnosti in splošne izobraženosti manj vključenih odraslih v vseživljenjsko učenje, ki so zajete v več ključnih evropskih dokumentih, naštetih v nadaljevanju.

Novi program znanj in spretnosti za Evropo – Z roko v roki za večji človeški kapital, zaposljivost in konkurenčnost (2016) med drugim poudarja prednostne naloge za ukrepanje pri izboljšanju kakovosti in pomembnosti pridobivanja znanja in spretnosti. Poudarja krepitev temeljev za pridobivanje osnovnih znanj in spretnosti za prožnost pri prilagajanju na spremembe. Pomemben je tudi nadaljnji razvoj temeljnih zmožnosti, še posebno z vidika zahtevnejših ter vsestranskih znanj in spretnosti.

Priporočilo Sveta z naslovom Poti izpopolnjevanja, nove priložnosti za odrasle (2016), v katerem je posebej poudarjeno načelo, po katerem ima vsakdo, vključno z odraslimi, pravico do kakovostnega in vključujočega izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja. To je eno od 20 ključnih načel evropskega stebra socialnih pravic. V priporočilu je poudarjeno, da v današnji družbi vsakdo potrebuje širok nabor znanj, spretnosti in zmožnosti, kar vključuje zadostno raven bralne in matematične pismenosti ter digitalne zmožnosti, da v celoti uresniči svoje zmožnosti, je dejavno udeležen v družbi ter izpolnjuje svoje družbene in državljanske odgovornosti. Takšno znanje, spretnosti in zmožnosti so tudi ključnega pomena za dostop do trga dela in napredovanje na njem ter za udeležbo v nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju.

Raziskava o spretnostih odraslih v Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: PIAAC 2016) je pokazala vrzeli v temeljnih spretnostih odraslih (besedilne in matematične spretnosti ter reševanje problemov v tehnološko bogatem okolju) pri precejšnjem delu odraslega prebivalstva. Gre za spretnosti za obdelavo informacij, ki so bistvene za polno sodelovanje v gospodarstvih in družbah 21. stoletja, ki temeljijo na znanju. Na vseh merjenih področjih spretnosti je v Sloveniji eden od štirih odraslih med 16. in 65. letom starosti pokazal nižje spretnosti od povprečja razvitih držav OECD. Po rezultatih raziskave gre za spretnosti, ki so nujne za vključitev in udeležbo na trgu delovne sile in

vseživljenjsko učenje, so prenosljive v različne družbene kontekste in delovne položaje ter jih lahko razvijamo in izboljšujemo vse življenje.

Tako z vidika ocenjenih potreb odraslih po izboljšanju pismenosti, temeljnih zmožnosti in splošne izobraženosti kot z vidika državnih in evropskih strateških usmeritev se pričakuje, da bo imel razvoj programov dolgoročne pozitivne učinke na ta področja, in sicer:

- Krepitev temeljnih zmožnosti pri ranljivih skupinah odraslih prispeva h gospodarski učinkovitosti in socialni pravičnosti, saj pomembno vpliva na porazdelitev gospodarskih in socialnih pridobitev v družbi. Če velik del odraslih nima dovolj razvitih bralnih in matematičnih spretnosti, je težje uvesti in razširjati tehnologije za izboljšanje produktivnosti in tako je lahko motena organizacija dela. Vendar učinki razvitih spretnosti ne vplivajo le na zaslužek in zaposlitev, temveč tudi na številna druga področja, imajo dokazano pomembne socialne učinke: boljše zdravje, višjo socialno vključenost, poleg tega podpirajo višjo produktivnost in gospodarsko rast, s čimer se spodbuja zaposlovanje in izboljšuje kakovost delovnih mest (Javrh, 2018).
- »Načrtna vlaganja v področje splošnega izobraževanja odraslih lahko posredno in z ustreznimi razvitimi podpornimi dejavnostmi največ prispevajo k premoščanju družbenih, medgeneracijskih in prostorskih razlik, socialni vključenosti, aktivnemu državljanstvu, kulturni pismenosti in strpnosti do drugačnosti, dolgoročno pa prispevajo tudi k dvigovanju izobrazbene ravni prebivalstva, trajnostni potrošnji in proizvodnji ter večji pravičnosti v izobraževalnem sistemu.« (ReNPIO13-20, str. 42)

S sprejemom Izhodišč ne preneha veljavnost veljavnih programov.

Ta Izhodišča se uporabljajo za pripravo novih in morebitne spremembe obstoječih veljavnih programov za odrasle.

Ta Izhodišča lahko smiselno uporabljajo tudi pripravljavci neformalnih izobraževalnih programov za odrasle.

S sprejetjem Izhodišč za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle na Strokovnem svetu Republike Slovenije za izobraževanje odraslih prenehajo veljati tista določila v Izhodiščih za kurikularno prenovo izobraževanja odraslih in oblikovanje programov za izobraževanje odraslih iz leta 1998, ki se nanašajo na javnoveljavne izobraževalne programe za odrasle.

3 VRSTE JAVNOVELJAVNIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA ODRASLE

ZIO-1 v 16. členu opredeli dve vrsti programov, in sicer programe za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ter programe za dvig splošne izobraženosti.

3.1 Programi za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti

Za razvoj celovite podpore ranljivim skupinam odraslih je razvoj programov za doseganje višjih ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ključen. Programi so del prizadevanj, da bi sistematično in dolgoročno izboljšali te spretnosti tistih odraslih, ki med rednim izobraževanjem oziroma pozneje v življenju niso imeli priložnosti za razvoj ali ohranjanje teh spretnosti v zadostnem obsegu. Predstave o tem, kakšno raven pismenosti³ in temeljnih zmožnosti ter katere temeljne zmožnosti potrebujejo odrasli, da so lahko življenjsko uspešni v sodobni družbi, se spreminjajo z družbenim razvojem. K razumevanju problematike in oceni stanja in potreb je ključno prispevala nacionalna raziskava Spretnosti odraslih v Sloveniji (PIAAC 2016), ki je pokazala, da tretjina oziroma več kot 400.000 odraslih v Sloveniji dosega nižje ravni spretnosti kot odrasli v razvitih državah OECD.⁴ Izsledki raziskave PIAAC 2016, dosedanji razvoj izobraževalne ponudbe za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti ter izobraževalna praksa kažejo, da je pomembno razvijati različne programe in jih prilagajati aktualnim potrebam ciljnih skupin, če želimo dosegati dolgoročne učinke izobraževanja.

Pri odločitvi, katere zmožnosti bomo v okviru Izhodišč upoštevali kot temeljne, smo se oprli na priporočilo Evropskega sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2018). To zajema osem temeljnih zmožnosti, ki jih državljani potrebujejo za svojo

3 Pojmovanje pismenosti se z razvojem družbe nenehno spreminja. Pismenost v ožjem pomenu enačimo s sporazumevalno zmožnostjo, ki vključuje branje, poslušanje, govorjenje in pisanje. V širšem pomenu je pismenost zmožnost in družbena praksa, ki se razvija vse življenje v različnih okoliščinah in na različnih področjih ter prežema vse človekove dejavnosti. Danes je pismenost vse bolj razumljena kot orodje za raziskovanje, razumevanje, ustvarjanje in sporazumevanje v sodobnem svetu, ki je bogat z besedili in informacijami v tiskani obliki ali na zaslonu, se vse bolj digitalizira in nenehno spreminja.

4 Po rezultatih PIAAC 2016 so ti odrasli zmožni brati le kratka in preprosta besedila ter uspešno uporabljati le preproste matematične operacije (Javrh, 2016).

osebno izpolnitev, socialno vključenost, aktivno državljanstvo in zaposljivost v družbi znanja.

Te temeljne zmožnosti so:

1. pismenost,
2. jezikovne zmožnosti,
3. zmožnosti v znanosti, tehnologiji, inženiringu in matematiki,
4. digitalne zmožnosti,
5. osebnostne in socialne zmožnosti ter zmožnosti učenja,
6. državljske zmožnosti,
7. podjetniške zmožnosti ter
8. zmožnosti kulturne zavesti in izražanja.

Temeljne zmožnosti so enakovredne. Vendar pa izsledki raziskave PIAAC 2016 kažejo, da je za razvoj pismenosti in drugih zmožnosti treba krepiti osnovne oziroma temeljne spretnosti:

1. branja in pisanja,
2. računanja in
3. digitalne spretnosti.

V skladu z Izhodišči morajo biti navedene osnovne spretnosti smiselno vključene v vse programe.

Dosedanja praksa pri razvoju pismenosti in temeljnih zmožnosti v Sloveniji je pokazala, da je za načrtovanje programov, pripravo izvedbenih načrtov in izpeljevanje procesa izobraževanja opredelitev temeljnih zmožnosti v evropskem dokumentu presplošna. Osnova razvoja in izpeljave programov za odrasle so izobraževalne potrebe in zanimanja ciljnih skupin. Zato smo v Sloveniji razvili opisnike za vse temeljne zmožnosti na najnižji in optimalni ravni.⁵ Opisujejo temeljno zmožnost in prikazujejo, kar jo sestavlja. Opisniki se lahko uporabijo tako pri načrtovanju programa kot pripravi izvedbenega načrta ter spremljanju napredovanja.

5 Andragoški center Slovenije pripravlja opisnike temeljnih zmožnosti v okviru večletnega projekta Strokovna podpora razvoju področja temeljnih kompetenc 2016–2022, povezava: <https://pismenost.acs.si/gradiva/knjizice-z-opisniki/>, pridobljeno 22. 2. 2019.

3.2 Programi za izboljšanje splošne izobraženosti

Razvoj programov za izboljševanje splošne izobraženosti zagotavlja ravnotežje med tistimi, ki izhajajo iz potreb posameznika oziroma različnih ciljnih skupin odraslih, in tistimi, ki so namenjeni razreševanju izzivov v skupnosti. Za namen odločanja glede vsebinskih področij in spodbujanja priprave programov za izboljšanje splošne izobraženosti je pomembno, kako so razumljeni cilji in namen splošne izobraženosti. Cilj splošne izobrazbe je »razumevanje samega sebe in sveta, v katerem živimo, za razliko od specialistične in poklicne izobrazbe, katere namen je poglobljeno poznavanje in obvladovanje nekega specifičnega korpusa znanja in z njim povezanih veščin ter njihova aplikacija na nekem teoretičnem in praktičnem področju« (Kodelja, 2004, str. 38).⁶ Pri razvoju programov za dvig splošne izobraženosti se upošteva uravnoteženo pokritost teh vsebinskih področij:

- osebni razvoj, zdravje in zdrav življenjski slog,
- narava, okolje in trajnostni razvoj,
- narodna pripadnost (narodna identiteta, kulturna in zgodovinska dediščina ipd.),
- evropska in svetovna kulturna dediščina (poznavanje in strpnost do drugih kultur, globalizacija ipd.),
- sodelovanje v skupnosti (aktivno državljanstvo, razvoj in posebnosti skupnosti, poznavanje pravnega sistema, državnih institucij, vloga civilne družbe ipd.),
- medgeneracijsko sodelovanje ipd.

⁶ Poimovanje splošne izobraženosti lahko povzamemo v izjavi: »Izobražen človek mora biti sposoben misliti in pisati jasno in učinkovito; izobražen človek mora doseči poglobljeno znanje na nekaterih področjih vednosti in razviti sposobnost logičnega sklepanja in analiziranja; znati mora kritično presojeti poti, po katerih pridobivamo in uporabljamo znanje /.../ še posebej mora biti poučen o estetskih in intelektualnih izkušnjah v zvezi z literaturo in umetnostmi, zgodovini, /.../ družbenih vedah, /.../ fizikalnih in bioloških znanostih; kazati mora določeno stopnjo razumevanja moralnih in etičnih problemov; seznanjen mora biti z drugimi kulturami, in kar ga razlikuje od neizobraženega človeka, je prav to, v kakšni meri je sposoben videti lastne življenjske izkušnje v širšem kontekstu.« (Kodelja, 2004, str. 38–39)

3.3 Javna veljavnost programov

V obeh vrstah programov je mogoče pridobiti potrdilo o usposabljanju, ki je javna listina. Potrdilo o usposabljanju izda izvajalec programa.

Programi so lahko pripravljene tako, da predvidevajo tudi zunanje preverjanje znanja. V tem primeru program vključuje izpitne kataloge za zunanje preverjanje znanja, ki se predložijo strokovnemu svetu v potrditev skupaj s programom. Če je bil program brez predvidenega zunanjega preverjanja znanja že sprejet in se izvaja, pa se pokaže tehtna potreba po takem preverjanju znanja, se strokovnemu svetu lahko naknadno predložita utemeljitev, zakaj bi uvedli zunanje preverjanje znanja, in katalog za zunanje preverjanje znanja.

V skladu s 15. členom ZIO-1 je za vse programe mogoče tudi izpeljati postopke ugotavljanja enakovrednosti izobrazbenega standarda. Znanje iz splošnoizobraževalnih vsebin, za katere je Strokovni svet ugotovil enakovredni izobrazbeni standard, se upošteva pri nadaljnjem izobraževanju. V potrdilu o uspešno opravljenem usposabljanju, ki je javna listina, izvajalec navede, kateremu izobrazbenemu standardu je pridobljeno znanje enakovredno.

4 POGOJI ZA PRIPRAVO PROGRAMOV IN OBRAVNAVO NA STROKOVNEM SVETU

V nadaljevanju so navedeni pogoji, ki jih upoštevata načrtovalec programa in Strokovni svet pri obravnavi programa.

Preglednica 1: Pogoji za načrtovanje in obravnavo programov

	Pogoj
1. pogoj	Program prispeva k uresničevanju nacionalnih ciljev izobraževanja odraslih na različnih področjih. ⁷
2. pogoj	Program prispeva k uresničevanju mednarodnih ciljev izobraževanja odraslih na različnih področjih.
3. pogoj	Program se odziva na ugotovljene potrebe, ki izhajajo iz analize potreb, raziskav, študij ipd., opravljenih na nacionalni ravni.
4. pogoj	V program so vključene bralne, pisne, računske in digitalne spretnosti.
5. pogoj	Program traja najmanj 100 ur.
6. pogoj	V programu je navedena ocena ravni znanja in spretnosti glede na opisnike SOK.

Pogoj 1: Načrtovalec programa ob predložitvi programa v postopek obravnave utemelji, kako bo program prispeval k uresničevanju nacionalnih ciljev izobraževanja odraslih na področju, za katero se pripravlja. To so poleg področja izobraževanja odraslih lahko še druga področja, npr.: delo in sociala, zdravstvo, kmetijstvo, kultura, okolje, notranje zadeve idr. Utemeljitev zajema tudi opis zakonskih podlag in navezavo na cilje in

⁷ Različna področja so npr.: izobraževanje, delo, kmetijstvo, zdravstvo, kultura, okolje, notranje zadeve idr.

usmeritve v državnih strateških dokumentih, kot so strategije, nacionalni programi s področja, za katero program pripravlja. Utemeljitev je priloga k programu.

Pogoj 2: Načrtovalec programa ob predložitvi programa v postopek obravnave utemelji, kako bo program prispeval k uresničevanju mednarodnih usmeritev in ciljev, k doseganju katerih se je zavezala Slovenija. Utemeljitev zajema tudi navedbo mednarodnih dokumentov z navezavo na cilje oziroma usmeritve, ki so pomembne za program. Utemeljitev je priloga k programu.

Pogoj 3: Načrtovalec programa ob predložitvi programa v postopek obravnave utemelji, na katere ugotovljene izobraževalne potrebe odraslih se odziva. V utemeljitvi lahko zajame podatke in ugotovitve, ki jih je zbral z lastnimi raziskavami ugotavljanja potreb odraslih ali so nanje opozorili socialni partnerji, lokalne skupnosti in drugi deležniki. V analizi potreb navede tudi povezavo z nacionalnimi oziroma mednarodnimi raziskavami oziroma študijami. Analiza potreb je priloga k programu.

Pogoj 4: Načrtovalec v obe vrsti programov smiselno vključi pridobivanje osnovnih spretnosti branja in pisanja, računanja in digitalne spretnosti. S tem opredeli krepitev temeljnih spretnosti odraslih, ki jih opredeljujejo državni strateški cilji.

Pogoj 5: Načrtovalec pri pripravi programa upošteva, da ta traja najmanj 100 ur organiziranega izobraževanja. Program odraslemu omogoča širjenje in poglobljanje znanja ter pridobivanje spretnosti. Udeleženec v programu razvija tudi svoja stališča in naravnost, npr. odnos do učenja in okolja, stališče do beguncev, odnos do kulturne dediščine in izročila ipd. Za razvoj vseh treh opisanih vidikov zmožnosti – znanja, spretnosti, naravnosti/odnosa – program zagotavlja ustrezno število ur organiziranega izobraževanja. Določitev trajanja programa je premišljena, saj prispeva k udeležanju pravice odraslega do kakovostnega izobraževanja – upoštevajoč, da so ciljna skupina lahko tudi ranljive skupine odraslih z nizko izobrazbo ali brez nje. Z vidika doseganja zelenih učinkov pomeni tudi zaščito javnega interesa oziroma zaščito vlaganj države v te vrste programov.

Pogoj 6: Načrtovalec programa ob predložitvi programa v postopek obravnave navede oceno ravni znanja in spretnosti glede na opisnike SOK.

5 NAČELA ZA NAČRTOVANJE PROGRAMOV ZA ODRASLE

V nadaljevanju je navedenih sedem osnovnih načel za načrtovanje programov.

5.1 Andragoški cikel kot podlaga za načrtovanje programa

Program za odrasle načrtovalec oblikuje v skladu s fazami andragoškega ciklusa. Gre za temeljno načelo, ki ga opredeljuje ponavljajoči se krog, v katerem se dogajajo posamezne učne spremembe. V postopku načrtovanja programa ga v grobem⁸ določajo štiri faze: ugotavljanje izobraževalnih potreb, načrtovanje, izpeljava in evalvacija učnega procesa. Zgodi se na ravni programa kot celote – od ugotovljenih potreb prek njegove zasnove in skozi izvedbo do njegovega vrednotenja (med izvedbo/-ami in po njej/-ih). Zgodi pa se tudi znotraj učnih sekvenc, ki potekajo med vsakokratnim izvajanjem programa. To pomeni na različnih ravneh: z vidika načrtovalca programa, z vidika izvajalca ali udeleženca programa. Povedano drugače, krog, ki ga z zapisom programa zariše načrtovalec programa, se zgodi tudi pri izvajanju programa, a vedno nekoliko drugače – odvisno od okoliščin, v katerih poteka program. Načrtovalcu te faze pomenijo metanačrt programa. Znotraj tega premisli tudi vsako od sestavin, s katerimi program opredeljuje. To izvajalcu omogoči izbiro in prilagajanje ciljev, vsebin, metod preverjanja in ocenjevanja ter učnih oblik in metod učni skupini in posamezniku. Posamezne sestavine programa so primerno razčlenjene, program pa koherenten.

5.2 Ugotavljanje potreb posameznikov in družbe po izobraževanju

Pri načrtovanju programov načrtovalec sledi ugotovljenim zanimanjem in potrebam posameznikov in družbe po izobraževanju, ki izhajajo iz vsebinsko in metodološko ustrezno pripravljene in predstavljene analize potreb. Ta vključuje tudi analizo značilnosti ciljnih skupin, ki jim bo program namenjen. To je temelj za vse naslednje

⁸ Nekateri ga opredeljujejo še natančneje: 1. ugotavljanje potreb, 2. načrtovanje programa, 3. programiranje vsebin, 4. priprava in organiziranje izobraževalnega procesa, 5. izpeljava izobraževanja, 6. vrednotenje izidov. Vendar pa na programiranje lahko gledamo kot na del načrtovanja, prav tako na pripravo in organiziranje izobraževalnega procesa kot na del izpeljave. Pri vrednotenju ne gre le za vrednotenje učnih izidov v ožjem pomenu (teh, ki so navedeni v katalogu znanja), ampak za vrednotenje učnega procesa v celoti z različnih vidikov.

faze načrtovanja programov. Čeprav v polju teče razprava predvsem o izobraževalnih potrebah ranljivih skupin,⁹ je pomembno, da pri načrtovanju upoštevamo vse odrasle.

Z vidika razvoja Slovenije v svetovnem merilu je, kadar gre za potrebe posameznikov in širše družbe po izobraževanju, pomembno poudariti temeljne zmožnosti, ki so povezane z razvojem industrije 4.0 in industrije 5.0. Pri prvi in drugi gre za različne ravni digitalnih zmožnosti, pa tudi za splošno izobraženost in temeljne zmožnosti, povezane s komuniciranjem, delom v timih in razvijanjem prečnih zmožnosti, ki spodbujajo in omogočajo ustvarjalnost odraslih. Gre tudi za spremembe v življenjskih potekih in spremenjene družbene vzorce (npr. večkulturnost oziroma demografske spremembe, globalna vprašanja, povezana s trajnostnim upravljanjem naravnih virov, sodelovanje posameznika pri reševanju skupnostnih vprašanj ipd.), ki od ljudi vedno znova zahtevajo, da se naučijo živeti drugače.

5.3 Izbor strategij načrtovanja

Strategijo načrtovanja programa načrtovalec izbira glede na ugotovljene potrebe ciljne skupine, možnih udeležencev in namena programa. Priporočljiva je kombinacija učnociljne ter procesno-razvojne strategije načrtovanja programa. Prva temelji na učnih ciljih, pri procesno-razvojnih modelih pa so v ospredje postavljeni proces učenja in procesno-razvojni cilji.

Procesno-razvojno programiranje omogoča prožnost pri izvajanju programa, saj program prilagodimo konkretnim potrebam in značilnostim odraslih v učni skupini. Tudi v okviru te strategije so oblikovani cilji, vendar manj natančno in zavezujoče kot pri učnociljni strategiji; bolj na ravni načel in vrednot, ki so merilo za izbiro učnih vsebin in metod. Tu je pomemben proces pridobivanja znanja, razvijanja spretnosti in kreposti (vrlin) – skratka celovit razvoj osebnosti odraslega – ne le na kognitivnem, temveč tudi na afektivnem (čustvenem, socialno-moralnem) in psihomotoričnem področju.

⁹ V strokovni literaturi in raziskavah se navaja veliko število ranljivih ali marginalnih skupin, tako tistih, ki so že v izrazito marginalnem položaju ali celo socialno izključene, kot tistih, pri katerih obstaja tveganje za marginalizacijo in za socialno izključenost. Trbanc idr. (2003) s pojmom ranljive skupine označujejo skupine, pri katerih se prepletajo različne prikrajšanosti (npr. materialna oziroma finančna, izobrazbena, zaposlitvena, stanovanjska ipd.) in ki so pri dostopu do pomembnih virov (kot sta na primer zaposlitev ali izobraževanje) pogosto v izrazito neugodnem položaju. V strokovnih razpravah se je ob naraščanju socialno izključenih skupin (npr. dolgotrajno brezposelni, starejši upokojeanci, mlajši odrasli – osipniki, še posebno iz socialno šibkih okolij, invalidi idr.) čedalje pogosteje opozarjalo, da bi družba morala ukrepati prej, preden določene skupine postanejo socialno izključene. Zato se je začelo govoriti o t. i. ranljivih skupinah, skupinah, ki jih z vidika določenih značilnosti pravočasno prepoznamo kot skupine (ali posameznike), ki potrebujejo pomoč, preden postanejo socialno izključene (Vilič Klenovšek in Rupert, 2010).

Prednost imajo v proces vgrajena načela, učne vsebine in metode, ki prispevajo k razvoju osebnostnih potencialov odraslih. Poleg razvoja kognicije, ki je prvi pogoj kritičnega mišljenja, gre tudi za razvoj tistih kognitivnih in afektivnih lastnosti, ki omogočajo postopno izgrajevanje vrednotne orientacije odraslega ter avtonomne morale. Poleg tega gre tudi za usvajanje tistega znanja, spretnosti in navad, ki omogočajo kakovostno interakcijo odraslega v različnih družbenih položajih (zasebno, poklicno, skupnostno delovanje).

Uporaba ustreznih strategij in metod omogoča razvijanje različnih zmožnosti, med njimi predvsem učenja, ki ga v procesno-razvojnem načrtovanju razumemo kot metazmožnost. Ta omogoča razvoj drugih zmožnosti in trajnostni razvoj posameznika. V tovrstnih programih se pričakuje večjo izbirnost vsebin, hkrati pa tudi rabo različnih oblik in metod ter načinov preverjanja in ocenjevanja znanja, ki spodbujajo celovit razvoj odraslih.

5.4 Modularna zasnovanost programa

Kjer je smiselno (npr. pri daljših programih, raznolikih vsebinah), načrtovalec program oblikuje modularno in tako poveča njegovo prožnost. Moduli so zaokrožene programske enote, ki se lahko med seboj razlikujejo po vsebini, zahtevnosti ali izbirnosti. Izvajalec jih izvaja v določenem ali izbirnem vrstnem redu, v različnem časovnem obdobju, lahko so obvezni ali izbirni. Tako jih lažje uskladi z izobraževalnimi potrebami udeleženca ali skupin. Udeležencu omogočajo, da program opravi v celoti ali po delih. Program, ki vključuje tako obvezne kot izbirne module, udeležencu omogoča, da med ponujenimi izbirnimi moduli izberejo tiste, ki so v skladu z njegovimi potrebami in zanimanjem.

5.5 Odprtost programa

Načelo odprtosti programa pomeni, da se del programa dopolni v njegovi izpeljavi. To pomeni, da se pripravi in na Strokovnem svetu potrdi 80 % programa, 20 % pa sestavlja odprti del programa, ki ga določi izvajalec v sodelovanju z različnimi deležniki (lokalno skupnostjo, delodajalci, zavodom za zaposlovanje, centri za socialno delo idr.).

Odprtost programa je poleg zgoraj navedenega povezana tudi z izbiro učnih virov, izbiro učnih oblik in metod dela, pa tudi z načini preverjanja in ocenjevanja znanja. Načelo odprtosti programa se izraža tudi v njegovi prožnosti. Mogoče ga je izpeljati v različnem zaporedju ali tako, da skladno z izobraževalnimi potrebami učne skupine in posameznika poudarimo tiste vsebine in cilje, ki so v danem obdobju zanje najpomembnejši.

Načelo odprtosti programa daje izvajalcem avtonomijo in odgovornost za kakovostno pripravo odprtega dela programa. V izvedbenem načrtovanju izvajalec tako dobro premisli različne vidike programa – na eni strani v obveznih sestavinah že določenega

dela programa, na drugi pa posebnosti, ki so povezane s konkretnim/-i učnim/-i kontekstom/-ti (npr. lastnosti ciljne skupine odraslih, potrebe odraslih udeležencev, razvitost in potrebe okolja), in oboje med seboj uskladi.

5.6 Prožnost pri načrtovanju programa

Prožnost pri načrtovanju programa pomeni, da program:

- temelji na lastni dejavnosti in ustvarjalnem sodelovanju udeležencev izobraževanja,
- upošteva ustrezna razmerja med individualnim in skupinskim izobraževanjem,
- uveljavlja sodobne oblike izobraževanja, ki temeljijo na e-učenju ter uporabi novih in multimedijskih tehnologij, ter
- omogoča raznovrstnost načinov vrednotenja pridobljenega znanja in spretnosti ter napredovanja v programu.

5.7 Spremljanje in evalvacija programa

Načrtovalec programa že pri načrtovanju upošteva vprašanja, ki so povezana z izvajanjem oziroma uresničevanjem ciljev, kar pomeni, da načrtuje tudi spremljanje in evalvacijo. To pomembno vpliva na kakovost programa. Evalvacija je zadnja faza andragoškega ciklusa, vendar se ta ne zgodi le ob koncu, ko se program časovno izteče, ampak gre za proces, ki traja ves čas izvajanja programa, z opredeljenimi vmesnimi koraki. Na primer ob koncu poljubne učne sekvence, ko hočemo ugotoviti, kaj se v programu dogaja, izvajalec lahko program ustrezno prilagodi, če izbrane učne metode ne delujejo ipd.

Upoštevanje sodobnih strokovnih spoznanj narekuje, da spremljanje in evalvacijo programa natančno načrtujemo, opredelimo njune cilje, merila in instrumentarij. S predvidenim instrumentarijem zbiramo podatke o kakovosti in stopnji uresničevanja vseh sestavin programa, da bi izobraževalni program spreminjali in izboljševali.

V naboru sestavin spremljanje in evalvacija nista posebej opredeljena, vendar je nujno, da načrtovalec ta vprašanja upošteva pri načrtovanju programa. To lahko stori pri opredeljevanju organizacije izvajanja programa oziroma pri opredeljevanju izpitnega kataloga oziroma preverjanja in ocenjevanja znanja. Premislek o vprašanjih, ki so povezana s spremljanjem in evalvacijo, izvajalcu omogoči, da program ovrednoti z različnih vidikov: z vidika njegovih sestavin, z vidika udeležencev, z vidika učiteljev, ovrednoti pa se lahko tudi vplivnost dejavnikov, ki so (še) vplivali na njegovo izvedbo in njihovo medsebojno delovanje v konkretnih okoliščinah (npr. delo učiteljev, časovna razporeditev modulov, situacijske ovire udeležencev ipd.).

6 SESTAVINE PROGRAMOV

V tem delu so opredeljene obvezne sestavine programa, ki so podlaga za kakovostno načrtovanje in vodilo za obravnavo programa na Strokovnem svetu.

6.1 Ime programa

Ime programa je kratko. Vsebuje navedbo, da je program namenjen izobraževanju odraslih (Primer: Program za odrasle ipd.). Navedeno je tudi krajše ime programa, oziroma če je to smotrno, kratica.

Izbira imena zahteva premislek, saj naj ta odraža namen programa. Ime deluje motivacijsko, tako da nagovarja kreposti (pozitivne lastnosti), ne izpostavlja pa slabosti/šibkosti udeleženca. Premišljena izbira imena pomaga udeležencu razumeti, kaj lahko od programa pričakuje, kaj mu bo prineslo sodelovanje v programu, za kaj ga bo program usposobil itd. Za odraslega, ki se manj pogosto udeležuje organiziranih oblik izobraževanja oziroma je pripadnik ranljive skupine, primerno izbrano ime vzbuja dobre in spodbudne asociacije, povezane z izobraževanjem. Pomembno je, da ime izhaja iz morebitnih zanimanj in okoliščin odraslih z vidika življenjskosti.

Merila za presojo:

- Ime programa odraslemu omogoča prepoznavanje namena programa in spodbuja k udeležbi.
- Ime programa vzbuja dobre in spodbudne asociacije, povezane z izobraževanjem.

6.2 Namen programa

Namen programa opredeljuje splošne spremembe, ki jih načrtovalec z izobraževalnim programom želi doseči pri udeležencu.

V tem delu je navedeno, za katero vrsto programa gre – za program za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ali za program za izboljšanje splošne izobraženosti. Namen programa za izboljšanje splošne izobraženosti izhaja iz splošnih razvojnih družbenih potreb in potreb odraslega. Enako je pri programih za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti, kjer pa so še

bolj poudarjene aktualne potrebe odraslega, ki izhajajo iz zahtev njegovega delovnega in življenjskega okolja. Ustrezno opredeljen namen programa zagotavlja sistematično nadaljnje načrtovanje.

Načrtovalec opiše, katerim izobraževalnim potrebam program sledi oziroma kako bo to vplivalo na življenje udeleženca. Pri tem enakovredno upošteva družbene potrebe, potrebe dela in potrebe posameznika.

Merila za presojo:

- Namen programa opredeljuje vizijo splošnih sprememb, h katerim teži določeno izobraževanje.
- Namen programa je uresničljiv in skladen z drugimi sestavinami programa.

6.3 Ciljna skupina

Ciljno skupino sestavljajo odrasli, ki jim je program namenjen. Te odrasle povezuje nekaj podobnih lastnosti, ki pomembno oblikujejo tudi profil njihovih izobraževalnih potreb. Te lahko zadovoljijo v konkretnem programu.

Podatki o ciljni skupini načrtovalcu pomagajo pri opredeljevanju drugih sestavin programa. Ti podatki so pomembni za načrtovalca programa, izvajalca in svetovalca, ki odrasle usmerjajo v izobraževanje. Izvajalec bo tako lažje prilagodil izvedbo programa učni skupini, saj bo ob primerjavi značilnosti ciljne skupine in značilnosti udeležencev v učni skupini vedel, kaj je treba spremeniti in kako. Svetovalci in drugi, ki usmerjajo odraslega v izobraževanje, bodo iz zapisa lažje presodili, ali je program primeren za odraslega, ki mu svetujejo.

Načrtovalec opredeli ciljno skupino na podlagi podatkov, ki izhajajo iz kvantitativnih in kvalitativnih analiz, evalvacij ali raziskav. S podatki sta izražena obseg in družbeni položaj ciljne skupine glede na izobraževalne in družbeno-kulturne potrebe. Iz podatkov izhajajo tudi morebitne posebnosti in odstopanja, povezani s posameznimi ciljnim skupinami.

Ciljno skupino načrtovalec opredeli po vseh ali samo nekaterih navedenih značilnostih, npr.:

- spolu,
- starosti,
- izobrazbi,

- statusu udeležencev (npr. zaposleni, brezposelni, upokojeni),
- psihofizičnih lastnostih, sposobnostih, spretnostih, že pridobljenem znanju, zanimanjih ipd.,
- drugih družbenih značilnostih (npr. priseljenci, podeželsko prebivalstvo ipd.).

Poleg izobraževalnih potreb ciljne skupine je smiselno osvetliti tudi dejavnike, ki odrasle spodbujajo k izobraževanju ali jih pri tem ovirajo. Notranje ovire (slabe izkušnje v preteklem izobraževanju) in kreposti (npr. zavzetost, delavnost, pripadnost nečemu) so tisti dejavniki, ki delujejo zaviralno ali spodbudno na vključitev in dokončanje programa.

Merila za presojo:

- Iz opisa ciljne skupine so razvidne izobraževalne potrebe, ki jih program zadovoljuje.
- Iz opisa je razviden družbeni položaj ciljne skupine.

6.4 Cilji programa

V tej sestavini načrtovalec opredeli temeljne zmožnosti in splošne cilje programa, ki jih bo udeleženec dosegel oziroma razvijal v programu.

Temeljne zmožnosti

Če gre za program, zlasti namenjen razvoju temeljnih zmožnosti, če je to smiselno, pa tudi za program, namenjen izboljševanju splošne izobraženosti, načrtovalec pri tej sestavini navede temeljne zmožnosti, ki jih bo udeleženec programa razvijal. Lahko gre za eno ali več temeljnih zmožnosti (npr. pismenost, jezikovna zmožnost, digitalna zmožnost, državljanska zmožnost idr.). V tem primeru zmožnost razumemo celovito, z vidika znanja, spretnosti in razvojnega oziroma odnosnega vidika.

Cilji programa

Pri opredeljevanju splošnih ciljev programa opredelimo pričakovane spremembe v:

- znanju (npr. pozna, zna, razume idr.),
- spretnostih (npr. uporabi, naredi, izpelje, prebere, izračuna, napiše idr.) in
- naravnosti, odnosu do nečesa, dojemanju sebe in drugih (npr. razvija odnos do..., razvija zavedanje, krepi motivacijo idr.).

Pomembno je, da načrtovalec to sestavino opredeli na splošni ravni in ne zaide v prepodrobno opredeljevanje ciljev programa. Prvo in drugo vrsto ciljev (znanje in spretnosti) bo natančneje razčlenil v katalogih znanj, tretjo vrsto ciljev (naravnost, odnos) pa bo izvajalec pri izpeljavi izobraževanja upošteval kot procesna načela, ki jih smiselno razvija v izobraževalnem procesu.

V tej sestavini načrtovalec programa navede tudi oceno ravni znanja in spretnosti glede na opisnike SOK.

Merila za presojo:

- Splošni cilji programa so skladni z namenom programa.
- Iz splošnih ciljev programa je razvidno, kaj bo udeleženec v programu dosegel oziroma razvijal.
- Navedena je ocena ravni znanja in spretnosti glede na opisnike SOK.

6.5 Katalog znanja oziroma vsebina programa

6.5.1 Struktura in vsebinska zasnova programa

V primerjavi s programi formalnega izobraževanja za pridobitev izobrazbe, kjer se za prikaz strukture in vsebin programa, členjenih na zaokrožene enote, najpogosteje še vedno uporablja izraz »predmetnik«, je za te programe značilno, da se vsebine ne členijo na predmete, ampak na druge vsebinske enote, kot je modul ali vsebinski sklop. Zato smo izraz »predmetnik« nadomestili z izrazom »struktura in vsebinska zasnova programa«.

Ta Izhodišča predvidevajo dve različici strukture programa:

- program, ki je zasnovan modularno (preglednica 2), in
- program, ki je zasnovan enovito po vsebinskih sklopih (preglednica 3).

Strokovni svet potrdi 80 % programa, in sicer za obvezni in izbirni del.

Izvajalec določi 20 % programa, in sicer za odprti del.

Preglednica 2: Modularno zasnovani program

Programska enota	Število ur
A – obvezni del programa	
Ime modula 1	
Ime modula 2	
...	
Skupaj A	
B – izbirni del programa	
Ime modula 1	
Ime modula 2	
...	
Skupaj B	
C – odprti del programa	
Odprti del programa	
Skupaj C	
Skupaj A + B + C	

Preglednica 3: Program, ki je zasnovan po vsebinskih sklopih

Programska enota	Število ur
A – obvezni del programa	
Ime vsebinskega sklopa	
Ime vsebinskega sklopa	
...	
Skupaj A	
B – izbirni del programa	
Ime vsebinskega sklopa	
Ime vsebinskega sklopa	
...	
Skupaj B	
C – odprti del programa	
Odprti del programa	
Skupaj C	
Skupaj A + B + C	

V obeh primerih načrtovalec pri načrtovanju programa upošteva obvezni, izbirni in odprti del programa.

A: Obvezni del programa zajema:

- najmanj 60 % trajanja programa, ko ima program tudi izbirni del, ali
- 80 % trajanja programa, ko program nima izbirnega dela.

Obvezni del je osnovno vsebinsko jedro programa. V ta del sodijo tiste vsebine, ki so namenjene vsem udeležencem programa glede na značilnosti ciljne skupine in opredeljene potrebe. Prav tako se pri oblikovanju tovrstnih vsebinskih zaokroženih enot upošteva namen in cilje programa.

Najkrajše trajanje programa je 100 ur, zato obvezni del traja najmanj 60 ur, če ima program izbirni del, oziroma 80 ur, če program nima izbirnega dela.

B: Izbirni del programa – zajema največ 20 % trajanja programa

Izbirni del programa ni obvezen. Odločitev, ali bo program vključeval tudi izbirni del, je prepuščena načrtovalcu. Pri tem delu je še posebno pomembno, da načrtovalec upošteva eno od temeljnih načel za pripravo programov za odrasle, namreč omogočiti udeležencem, da v programu najdejo vsebine, ki so v skladu z njihovimi zanimanji, in udejanjijo pravico do soustvarjanja lastnega izobraževanja. Načrtovalec oblikuje več modulov oziroma vsebinskih sklopov, med katerimi izbira udeleženec. Ali bo udeleženec izbral en modul oziroma vsebinski sklop ali več, je odvisno od števila modulov, ki so na voljo.

Ta del programa načrtovalec oblikuje v obsegu do 20 % trajanja celotnega programa. Če program traja 100 ur, izbirni del programa lahko traja do 20 ur.

C: Odprti del programa – zajema 20 % trajanja programa

Izvajalec v sodelovanju z lokalnim okoljem pripravi in sprejme kataloge znanja za 20 % trajanja programa. Ker je najkrajše trajanje programa 100 ur, traja v tem primeru odprti del 20 ur.

Izvajalec samostojno oblikuje odprti del programa v skladu z regionalnimi in lokalnimi potrebami. Avtonomija izvajalca pri tem pomeni, da je za sprejemanje tega dela programa odgovoren sam, ne obravnava ga Strokovni svet. Načelu prožnosti pri pripravi programov je v tem delu zadoščeno s tem, da ga izvajalec lahko v skladu z ugotovljenimi potrebami zamenja, prilagodi, na novo razvije, ne da bi bili za to potrebni postopki ponovnega zunanjega potrjevanja spremenjenega programa.

Merila za presojo:

- Struktura in vsebinska zasnova programa zajemata obvezni in odprti, lahko pa tudi izbirni del programa.
- Obvezni del programa zajema najmanj 60 % trajanja programa.
- Izbirni del programa zajema največ 20 % trajanja programa.
- Odprti del programa zajema 20 % trajanja programa.
- Skupno trajanje programa je najmanj 100 ur.

6.5.2 Katalog znanja

Katalogi znanja se pripravljajo po načelih učinkovitega načrtovanja. To pomeni, da so cilji programa v katalogu znanja operacionalizirani in opredeljeni kot učni izidi, ki so merljivi. S postopki preverjanja in ocenjevanja je mogoče ugotoviti, kaj se je udeleženec v programu naučil. Hkrati s tem na podlagi opredeljenih različnih vrst ciljev, ki jih ti določajo, izvajalec programa avtonomno in odgovorno po lastni strokovni presoji izbere vsebino, metode dela ter učne vire za doseganje ciljev programov.

Katalogi znanja so strukturirani tako, da pri njihovem načrtovanju ohranjamo povezavo s temeljnim namenom in cilji, ki jih želimo s programom razvijati oziroma jih bo udeleženec v programu dosegel.

Če je program sestavljen modularno, načrtovalec katalog znanja pripravi za vsak modul posebej.

V primeru enovitega programa načrtovalec pripravi en katalog znanja za celotni program in strukturo ustrezno prilagodi.

Usmeritve za pripravo katalogov znanja v modularno sestavljenih programih

Katalog znanja v modularno zasnovanih programih

Če je program sestavljen modularno, je katalog znanja pripravljen za vsak modul posebej in ima te sestavine:

- ime modula,
- trajanje modula (število ur),
- temeljne zmožnosti, ki jih bodo udeleženci razvijali v modulu,
- priporočene vsebinske sklope in vsebine oziroma teme,
- znanje, ki ga bodo udeleženci pridobili v modulu,

- spretnosti, ki jih bodo udeleženci pridobili v modulu, vključno s temeljnimi spretnostmi branja, pisanja, računanja in digitalno spretnostjo.

Ime modula

Ime modula naj bo sporočilno in naj jasno izrazi vsebino modula. Pri oblikovanju imena naj se ohranja vsebinska povezava z opredeljenim namenom programa.

V primeru enovitega programa načrtovalec te sestavine ne opredeli.

Trajanje modula (število ur)

Trajanje zajema število ur organiziranega izobraževalnega dela,¹⁰ ki jih načrtujemo za modul. Gre za delo, ki ga pripravi in izpelje izvajalec programa.¹¹

Upoštevajoč načelo avtonomije izvajalca in njegove odgovornosti, ni potrebno, da načrtovalec programa že ob predložitvi programa v postopek obravnave iz skupnega obsega ur za modul natančno opredeli npr. število ur za predavanja, vaje idr. To bo izvajalec opredelil ob pripravi izvedbenega načrta za izpeljavo programa. Pomembno pa je, da ob pripravi programa pri določanju števila ur za posamezno vsebinsko zaokroženo celoto (modul ali vsebinski sklop) upošteva cilje programa, predvsem pa znanje in spretnosti, opredeljene v katalogu znanja. Če npr. cilji v katalogih znanj predvidevajo, da se bo odrasli za neko stvar praktično usposobil, načrtovalec to upošteva že pri načrtovanju števila ur programa, tako da predvidi in v programu zagotovi ustrezno število ur za praktično usposabljanje oziroma praktično pridobivanje spretnosti.

Če načrtovalec programa presodi, da gre za takšno naravo programa, da bi bilo smiselno že na ravni programa natančno opredeliti npr. število ur za predavanja, vaje idr., pa je priporočljivo, da to stori, čeprav ni obvezno.

V primeru enovitega programa načrtovalec opredeli število ur za vsak vsebinski sklop.

¹⁰ V nekaterih delih sistema vzgoje in izobraževanja se za organizirano izobraževalno delo uporablja tudi termin »kontaktne ure«.

¹¹ Sem spadajo: predavanja, praktično delo (vaje idr.), ekskurzije, terensko delo, skupinske in individualne konzultacije, organizirane priprave na preverjanje in ocenjevanje znanja, učna pomoč, zagovor seminarских nalog, srečanje v skupinah ali individualno delo z mentorjem pri e-izobraževanju, preverjanje in ocenjevanje znanja ter druge oblike, določene z izobraževalnim programom.

Temeljne zmožnosti, ki jih udeleženec razvija v modulu

Pri ciljih programa načrtovalec opredeli temeljne zmožnosti, ki jih bo udeleženec razvijal v programu. Ni pa nujno, da bo udeleženec vse zahtevane temeljne zmožnosti razvijal pri vseh modulih. Zato pri posameznem modulu načrtovalec napiše samo tiste, ki jih bo udeleženec razvijal prav v tem modulu.

V primeru enovite zasnovane programa napišemo temeljne zmožnosti, ki jih razvijamo v programu.

Priporočeni vsebinski sklopi in vsebine oziroma teme

Upoštevaajoč načela učinkovite strategije, so v katalogih znanja za posamezni modul lahko opredeljeni tudi vsebinski sklopi in vsebine oziroma teme, vendar le v obliki priporočljivih vsebin oziroma tem, med katerimi izvajalec programa (učitelj, organizator izobraževanja odraslih idr.) lahko izbira, lahko pa uporabi tudi druge vsebine oziroma teme, če presodi, da bo udeleženec z njimi lažje dosegel cilje. Zato je izbor vsebin oziroma tem prepuščen izvajalcu, ki za vsako temo pripravi izvedbeni načrt. V tem pogledu se še posebej izrazi pomen strokovne presoje učitelja, saj lahko z ustreznim izborom vsebin oziroma tem, ki so blizu resničnim življenjskim ali delovnim okoliščinam udeleženca, spodbuja motivacijo za učenje ter tako poveča možnosti za udeležanje njegovih ciljev in dosežkov.

Znanje in spretnosti

Pri opredeljevanju znanja in spretnosti naj načrtovalec upošteva, da je v Izhodiščih temeljna zmožnost oziroma zmožnost na splošno opredeljena kot skupek treh vidikov, in sicer: znanja (kognitivna dimenzija), spretnosti (uporabni oziroma akcijski vidik) ter razvojnega oziroma odnosnega vidika (motivacije, stališč, vrednot, socialne oziroma odnosne dimenzije itn.).¹²

Opredelevanje znanja in spretnosti v programih, namenjenih razvoju temeljnih zmožnosti, pomeni operacionalizacijo doseganja temeljnih zmožnosti. V programih, namenjenih izboljševanju splošne izobraženosti, pa pomeni operacionalizacijo splošnih ciljev, ki jih je načrtovalec opredelil v sestavini, imenovani cilji programa.

V katalogih znanja opredelimo, kako bomo dosegali kognitivni oziroma spoznavni vidik zmožnosti, ki ga zajamemo z izrazom »znanje«, ter funkcionalni oziroma akcijski vidik zmožnosti, za katerega uporabljamo izraz »spretnost«.

¹² Glej tudi poglavje Opredelevanje uporabljenih izrazov in kratic.

Preglednica 4: Vodilo za opredelitev znanja in spretnosti za posamezni modul

Modul	Znanje	Spretnosti

Preglednica 5: Vodilo za opredelitev znanja in spretnosti za enoviti program

Vsebinski sklop	Znanje	Spretnosti

Pri opredeljevanju znanja in spretnosti upoštevamo različne taksonomske ravni. Pri tem je za podlago smiselno uporabiti taksonomije ciljev, kot so Bloomova, Marzanova, Gagnejeva¹³ ali druge taksonomije, ki omogočajo razvrščanje opisnikov na različne ravni znanja in spretnosti.

Znanje

Pri opredeljevanju »znanja« naj načrtovalec upošteva, da gre pri kognitivnem oziroma spoznavnem vidiku zmožnosti za deklarativno in proceduralno znanje, za obvladovanje načel, teorij, konceptov, tudi razvoj višjih spoznavnih ravni – sistematično povezavo znanja, obvladovanje raznih miselnih operacij, razvoj kritičnega, ustvarjalnega mišljenja itd. Načrtovalec opredeli, kaj naj odrasli spozna, zna, razume ipd.

¹³ Bloom: poznavanje, razumevanje, uporaba, analiza, sinteza, vrednotenje oziroma ustvarjanje (kognitivna domena), sprejemanje, odzivanje, vrednotenje, (samo)organiziranje, (samo)opredeljevanje – karakterizacija (afektivna domena – stališča, vrednote); Marzano: vsebinsko in procesno, vključuje npr. kompleksno razmišljanje (primerjanje, razvrščanje, sklepanje, raziskovanje, reševanje problemov), delo z viri, sodelovanje, predstavljanje idej, miselne navade. Gagne: osnovna in konceptualna znanja (poznavanje), proceduralna znanja (poznavanje in učinkovito obvladovanje algoritmov in procedur; lahko je rutinsko ali kompleksno) in problemska znanja (uporaba znanja v novih položajih, uporaba kombinacij več pravil in izrazov pri soočenju z novim položajem, sposobnost uporabe konceptualnega in proceduralnega znanja).

Primeri ciljev, pojmovanih kot »znanje«, ki ga bo udeleženec pridobil v programu:

- Pozna razliko med brezplačnimi in plačljivimi spletnimi aplikacijami.
- Razlikuje kulturno in naravno dediščino.
- Opredeli razliko med organskimi in drugimi odpadki.
- Razume načela delovanja različnih operacijskih sistemov za mobilne naprave, npr. Android, iOS, Windows mobile.
- Ovrednoti pojav navidezne resničnosti.
- Razloži prednosti skupne rabe podatkov v oblaku.
- Razloži grafično prikazane podatke.
- Pojasni, kako poskrbi za odpadke glede na strukturo snovi na etiketi.
- Razčleni nevarnosti bionične tehnologije.

Spretnosti

Pri opredeljevanju spretnosti, ki jih bo udeleženec razvijal in dosegal pri posameznem modulu ali vsebinskem sklopu, naj načrtovalec upošteva, da gre pri spretnostih za udejanjanje funkcionalne oziroma akcijske dimenzije zmožnosti. Gre za pripravljenost zavzeti se, vključiti se, znanje smiselno uporabiti v življenju in pri delu. Pri opredeljevanju spretnosti načrtovalec upošteva, da te odraslemu omogočajo reševanje problemov v vsakodnevnih položajih, za opravljanje vsakodnevnih dejavnosti.

Primeri ciljev, pojmovanih kot »spretnosti«, ki jih bo udeleženec pridobil v programu:

- Izvede plačilo blaga ali storitve z različnimi načini spletnega plačevanja (UPN, PayPal, po povzetju).
- Ustvari svoj uporabniški profil na Facebooku.
- Uporabi funkcijo za omejitev dostopa do deljenih dokumentov.
- Uveljavi pravico do elektronske pozabe.
- Napiše jezikovno korektno in kontekstualno ustrezno vlogo za zaposlitev.
- Izdela letni načrt porabe družinskega proračuna.
- Razvija pogovor o prebranem članku, besedilu.
- Iz besedila (v tujem jeziku) izpiše neznane besede in jih poskuša glede na sobesedilo smiselno razložiti, nato interpretacijo preveri v ustreznem slovarju.

Temeljne spretnosti

V obe vrsti programov načrtovalec pri opredelitvi spretnosti smiselno vključi tudi te temeljne spretnosti:

- osnovne spretnosti branja in pisanja,
- osnovne spretnosti računanja in
- digitalne spretnosti.

Temeljna spretnost pomeni uporabni oziroma akcijski vidik temeljne zmožnosti.

Primeri opredelitve temeljne zmožnosti in temeljnih spretnosti v programu Digitalna pismenost

V programu Digitalna pismenost udeleženec razvija temeljno zmožnost:	Primeri opredelitve temeljnih spretnosti ¹⁴
Digitalna zmožnost	Branje različnih besedil o umetni inteligenci in robotizaciji ipd.
	Pisanje različnih besedil in uporaba naprednih funkcij pri izbranem programu za sklice, kazalo, preverjanje slovnice, sledi spremembam itd.
	Digitalne spretnosti: npr. priprava prenosnega računalnika za uporabo, ustvarjanje map, izbira aplikacij na mobilni napravi, uporaba brskalnikov, fotografiranje z mobilno napravo ter nalaganje in urejanje posnetkov z ustreznimi orodji.
	Računanje z uporabo programov in aplikacij, npr. izdelava preglednice v Excelu za spremljanje prihodkov in odhodkov, priprava preprostih grafičnih prikazov, uporaba spletnih aplikacij za preračun valut, davkov ipd.

¹⁴ V pomoč so lahko tudi opisniki posameznih temeljnih zmožnosti, ki jih je pripravil ACS.

Primeri opredelitve temeljne zmožnosti in temeljnih spretnosti v programu Španščina za odrasle

V programu Španščina za odrasle udeleženec razvija temeljno zmožnost:	Primeri opredelitve temeljnih spretnosti
Sporazumevanje v tujem jeziku	Branje različnih besedil na temo vsakdanjega življenja, zgodovine, kulture, jezika, naravne dediščine v španščini ipd.
	Pisanje različnih besedil v španskem jeziku.
	Digitalne spretnosti: npr. uporaba brskalnikov za iskanje informacij o Španiji in špansko govorečih deželah, uporaba spletnih prevajalnikov in slovarjev.
	Računanje npr. z uporabo španskega jezika, uporaba španščine pri plačevanju.

Merila za presojo:

- Če je program modularno zasnovan, so opredeljeni katalogi znanja za vsak modul.
- Katalog znanja za posamezni modul ima opredeljene te sestavne dele: ime modula, trajanje modula, temeljne zmožnosti, priporočene vsebine oziroma teme, znanje in spretnosti, ki si jih bo udeleženec pridobil v modulu.
- Katalog znanja pri enovito zasnovanem programu ima opredeljene te sestavne dele: obseg posameznega vsebinskega sklopa, temeljne zmožnosti, priporočene vsebine oziroma teme, znanje in spretnosti, ki jih bo udeleženec pridobil v programu.
- V katalogih znanja so smiselno umeščene temeljne spretnosti branja, pisanja, računanja in digitalna spretnost.

6.6 Trajanje izobraževanja

Trajanje izobraževanja načrtovalec opredeli v številu ur¹⁵ organiziranega izobraževalnega dela z udeleženci. Pri opredeljevanju trajanja upošteva namen in cilje programa, opredeljeno znanje in spretnosti v katalogih znanja ter druge sestavine programa.

Programi trajajo najmanj 100 ur.

Merila za presojo:

- Program traja najmanj 100 ur organiziranega izobraževalnega dela z udeleženci.
- Trajanje programa je stvarno glede na druge sestavine programa.

6.7 Izpitni katalog oziroma drugi načini preverjanja znanja

Temeljni namen izpitnega kataloga je opredeljevati znanje, ki se preverja, ter predvideti načine, postopke in časovne mejnike preverjanja oziroma ocenjevanja znanja.

Če program predvideva zunanje preverjanje znanja, načrtovalec opredeli tudi izpitni katalog za to. Če se bo za zunanje preverjanje znanja uporabljal isti izpitni katalog, kot je že predviden za pridobitev potrdila o usposobljenosti na podlagi opravljenega programa, ki ga izda izvajalec programa, načrtovalec v programu to zapiše.

V izpitnem katalogu načrtovalec opredeli načrt preverjanja in ocenjevanja znanja. Glede na namen in naravo programa načrtovalec premisli, kako podrobno ga opredeliti.

Izpitni katalog znanja ima vsaj te sestavne dele:

- opredeljeno znanje in spretnosti, ki se preverjajo oziroma ocenjujejo,
- opredeljene oblike in načine preverjanja oziroma ocenjevanja,
- načine izražanja učnih izidov,
- opredeljena časovna obdobja, ko preverjanje oziroma ocenjevanje poteka.

Kadar je z vidika vrste programa smiselno, v izpitni katalog vključimo tudi:

- merila za preverjanje doseganja znanja in spretnosti,
- orodja za merjenje napredka ter doseganje znanja in spretnosti.

¹⁵ Ena ura organiziranega izobraževalnega dela = 45 minut.

Posamezni sestavni deli izpitnega kataloga so podrobneje pojasnjeni in obrazloženi v nadaljevanju.

Opredeljeno znanje in spretnosti, ki se preverjajo oziroma ocenjujejo

Izpitni katalog je tesno povezan s katalogom znanja in cilji programa. Glavni namen preverjanja oziroma ocenjevanja znanja in spretnosti je namreč ugotoviti, katere učne izide (znanje, spretnosti) je udeleženec uresničil po programu. Glede na to, da so znanje in spretnosti opredeljeni že v katalogu znanja, so nam izhodišče za opredelitev tistega znanja in spretnosti, ki se preverjajo oziroma ocenjujejo. Pogosto pa izpitni katalog ne zajema vseh znanj in spretnosti, ki jih opredeljuje katalog znanja, ampak npr. opredeljuje najmanjši dovoljeni obseg znanja in spretnosti, ki jih udeleženec doseže za pridobitev javne listine o uspešno zaključenem usposabljanju. Kadar so znanje in spretnosti opredeljeni na več ravneh zahtevnosti (npr. osnovna in višja raven), načrtovalec to upošteva tudi v izpitnem katalogu.

Pri opredeljevanju znanja in spretnosti, za katere program predvideva preverjanje in ocenjevanje, si načrtovalec lahko pomaga s podobno shemo, kot je priporočena za pripravo katalogov znanja. Lahko pa izbere tudi druge načine, pomembno je, da na pregleden način prikazujejo, katero znanje oziroma katere spretnosti se preverjajo.

Preglednica 6: Vodilo za opredelitev znanja in spretnosti, ki se preverjajo oziroma ocenjujejo

Modul	Znanje	Spretnosti

Preglednica 7: Vodilo za opredelitev znanja in spretnosti, ki se preverjajo, ko gre za enoviti program

Vsebinski sklop	Znanje	Spretnosti

Načini preverjanja in ocenjevanja znanja

V izpitnem katalogu načrtovalec opredeli načine oziroma metode preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri tem upošteva vrsto programskih ciljev, ki jih z izbrano ali drugo metodo preverja oziroma ocenjuje. Čeprav v izpitnem katalogu opredelimo predvsem znanja in spretnosti, ki jih bomo preverjali in ocenjevali, pri opredeljevanju načinov oziroma metod preverjanja in ocenjevanja vključimo tudi takšne, ki nam pomagajo spremljati krepitev tistih vidikov zmožnosti, ki smo jih pri opredeljevanju ciljev na ravni programa opredelili kot »spremembe v naravnosti, odnosu ipd.«¹⁶

Poleg končnega preverjanja in ocenjevanja znanja je v izobraževanju odraslih pomembno tudi spremljanje napredka udeleženca med potekom izobraževanja. Zato je načrt preverjanja in ocenjevanja znanja, ki ga opredeljuje izpitni katalog, v pomoč pri sprotnem spremljanju in dokazuje, kako udeleženec v programu napreduje v smislu uresničevanja programskih ciljev. To omogoča prepoznavanje spodbudnih in morebitnih zaviralnih dejavnikov učenja, ki vplivajo na izkazani učni izid.

Pri preverjanju znanja in ocenjevanju napredka je pomembno, da ima udeleženec možnost samopreverjanja. S tem si krepi zmožnosti, povezane z učenjem, in razvija dobre učne navade. Dobro je tudi, da pri preverjanju in ocenjevanju sodeluje več različnih ocenjevalcev in da ocenjevanje, predvsem pa preverjanje znanja, ni enkratni dogodek, ampak je sredstvo za ugotavljanje napredka in podlaga za nadaljnje načrtovanje učenja. Pomembno je tudi, da se uporabljajo različne oblike in ustvarjajo različne okoliščine, v katerih poteka preverjanje in/ali ocenjevanje znanja. To odraslim omogoča, da znanje in spretnosti uporabijo večkrat in v različnih problemskih položajih, kar sproži različne metakognitivne procese pri udeležencu in tako pogloblja njegovo znanje; doseganje višjih ravni znanja. Kompleksno zasnovane naloge omogočajo tudi razvoj spretnosti in tako temeljnih zmožnosti.

Z vidika merjenja učnega napredka je pomembno poudariti, da izpit ni edini način za ugotavljanje znanja in spretnosti. Preverjanje znanja poteka kontekstualno (npr. v okviru učnega projekta ali realnih okoliščin, ko udeleženec izkazuje svoje znanje in spretnosti) in v razmerah, ki udeležencu omogočijo optimalno izkazovanje učnega napredka (spodbudne, neobremenjujoče razmere in izločanje dejavnikov, ki bi lahko

¹⁶ Pri izbiri oblik, predvsem pa učnih metod in načinov preverjanja znanja se je treba zavedati, da imajo ti pomembno vlogo ne le pri posredovanju in utrjevanju znanja, temveč predvsem pri transformaciji znanja, kakor se zgodi v udeležencu, ter pri prenosu pridobljenega v konkretne življenjske in delovne okoliščine (t. i. učni transfer). Zato je pomembno, da so interaktivne, da spodbujajo razmišljanje, motivacijo za učenje in ustvarjalnost udeležencev ter razvoj različnih temeljnih spretnosti (npr. branje, pisanje, računanje, digitalne spretnosti) in prečnih zmožnosti (razvoj kritičnega mišljenja, abstrahiranje, konkretiziranje ipd.). Pri tem omogočajo tudi razkrivanje in upoštevanje različnih notranjih in zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na udeleženčevo učenje.

kvarno vplivali na izkazovanje znanja). Prav tako je pomembno, da se pri načrtovanju preverjanja in ocenjevanja upoštevajo različni učni tipi, slogi ipd.

Načini izražanja učnih izidov

Učne izide lahko načrtovalec izrazi na različne načine. Doseganje znanja in spretnosti je mogoče ocenjevati dihotomno (npr. opravil/ni opravil; dosega/ne dosega). Načrtovalec lahko izbere tudi opisno ocenjevanje, npr. z opisniki, ki opredeljujejo znanje in spretnosti na različnih ravneh zahtevnosti. Pri tem je pozoren na to, da takšna izbira načina izražanja učnih izidov odraslih ne ovira pri vrednotenju in priznavanju znanja za potrebe vključevanja v formalno izobraževanje. Doseganje znanja in spretnosti je lahko izraženo tudi številčno ali v odstotkih ali pa z različnimi pridevniki (npr. zadovoljivo, dobro, zelo dobro, odlično). Pri samoocenjevanju in pri sprotne ocenjevanju učnega napredka je mogoče uporabiti tudi druga pomagala, npr. grafična (npr. označevanje napredka na liniji), ali simbole, ki se lahko uporabijo kot motivacijsko sredstvo ali izražajo zadovoljstvo z napredkom, hkrati pa omogočajo udeležencu premislek o dejavnikih, ki so vplivali na učni napredek.

Z vidika tistih skupin odraslih, ki imajo velike primanjkljaje v znanju in spretnostih, je primerno opisno ocenjevanje. To daje udeležencu globlji in jasnejši vpogled v njegov učni napredek ter ga opozarja na šibke točke in tiste dele, kjer naj vložijo dodatno delo, obenem pa ne spregleda njegovih močnih točk. S tega vidika lahko deluje ugodno na nadaljnjo motivacijo za učenje. Opisno ocenjevanje je usmerjeno na kakovost, ne le na količino usvojenega znanja in spretnosti.

Oprelitev časovnih mejnikov

V izpitnem katalogu načrtovalec navede ali predlaga čas, trajanje in pogostnost preverjanja in ocenjevanja znanja.

Merila za merjenje doseganja znanja in spretnosti

Kadar je to z vidika narave javnoveljavnega programa smiselno in potrebno, so v izpitnem katalogu opredeljena tudi merila za merjenje doseganja znanja in spretnosti. Ta ocenjevalcem omogočajo presojanje ravni znanja in spretnosti, ki jo je dosegel posameznik. Če načrtovalec v katalogu znanja opredeli najnižje učne izide, ki naj bi jih dosegli udeleženci za uspešno dokončanje programa, bodo merila oblikovana skladno s to referenčno točko. Če so učni izidi v katalogu opredeljeni na različnih ravneh zahtevnosti, so merila oblikovana tako, da omogočajo tako presojo.

Orodja za merjenje napredka in doseganje znanja in spretnosti

Orodja za merjenje napredka in doseganje znanja in spretnosti so namenjena zaznavanju znanja in spretnosti udeleženca na različnih ravneh, kakor so opredeljene v katalogu znanja, oziroma skladno z opredeljenimi učnimi izidi. Izpitni katalog lahko, kadar je to smiselno, vsebuje tudi vzorce orodij za merjenje napredka v znanju in spretnostih. To so lahko navodila za pripravo ocenjevalnih nalog, ki jih izpolni udeleženec, ali pa različna samoevalvacijska orodja ali viri teh orodij (npr. spletne strani), za katere ni nujno, da jih je pripravil načrtovalec programa, vendar pa je presodil, da bi se lahko tako uporabila. Vendar pa je z vidika prožnosti in prilagajanja programa smiselno, da jih dokončno izbere ali pripravi izvajalec programa sam – prilagojeno vsakokratnim okoliščinam izvedbe.

Merila za presojo:

- Načini preverjanja in ocenjevanja znanja ter spretnosti omogočajo izkazovanje in zapisovanje učnega napredka posameznika.
- Uporabljeni so načini preverjanja in ocenjevanja, ki omogočajo optimalno izkazovanje znanja in spretnosti glede na značilnosti ciljne skupine.
- Izpitni katalog je sestavljen primerno glede na vrsto programa in pogoje za pridobitev javne listine (npr. gre za program, kjer je predvideno zunanje preverjanje znanja).

6.8 Pogoji za vključitev

Sestavina opredeljuje pogoje, ki jih izpolni odrasli, da se lahko vključi v program.

Pri posameznih vrstah programov so lahko pogoji za vključitev različni. Kadar so v programu opredeljeni pogoji za vključitev, načrtovalec opredeli vse nujne pogoje, npr. znanje, spretnosti, izkušnje, psihofizične sposobnosti in druge. Če program ne predvideva pogojev za vključitev, načrtovalec to zapiše, saj je to pomembna informacija za vse tiste, ki bi se želeli vključiti v program, za tiste, ki svetujejo in usmerjajo odrasle v izobraževanje, in za izvajalce programa.

Pogoje za vključitev načrtovalec opredeli na podlagi presoje, katero predhodno znanje in spretnosti potrebuje odrasli, da bo lahko uspešen v programu. Za preverjanje izpolnjevanja pogojev za vključitev v program se lahko predvidi in opiše postopek. Navedejo se na primer dokazovanje z javno listino, vrednotenje znanja, ki ga posameznik opravi pri za to pooblaščen organizaciji, priznavanje delovnih in drugih izkušenj, ki ustrezajo pogojem za vključitev, ipd.

Pri opredelitvi vstopnih pogojev in pogojev za napredovanje načrtovalec predvidi različne možnosti za vključevanje in napredovanje, prilagojene različnim potrebam, možnostim, učnim slogom in drugim značilnostim posameznikov. Še posebej pri odraslih, ki so pripadniki ranljivih skupin in se ne vključujejo v organizirane oblike izobraževanja, imajo omejen dostop do izobraževanja oziroma imajo šibke temeljne zmožnosti, se načrtovalec izogiba togim vstopnim zahtevam. Upošteva priložnosti in spodbude, da bi se čim več odraslih odločalo za izobraževanje.

Merila za presojo:

- Pogoji za vključitev so opredeljeni tako, da spodbujajo in omogočajo vključitev ciljne skupine, ki ji je program namenjen.

6.9 Pogoji za napredovanje in dokončanje programa

Načrtovalec opredeli pogoje za napredovanje odraslih v programu, kadar je to smiselno. Prav tako, kadar je smiselno, opredeli pogoje za dokončanje programa kot celote. Pri tem je mogoče določiti tudi pogoje za dokončanje posameznih delov programa in pogoje za dokončanje programa v tem primeru.

Kadar se načrtovalec programa odloči, da opredeli pogoje za napredovanje, na primer usvojitve določenega znanja, te pogoje natančno opredeli.

Kadar pogoji za napredovanje niso določeni, načrtovalec to jasno navede in utemelji.

Kadar se načrtovalec programa odloči, da opredeli pogoje za dokončanje programa, opredeli pogoje za dokončanje programa kot celote ali za dokončanje posameznih delov programa.

Kadar pogoji za dokončanje programa niso določeni, načrtovalec to jasno navede in utemelji.

Za programe, ki predvidevajo zunanje preverjanje znanja, navede tudi, kdo ga izvaja.

Merila za presojo:

- Pogoji za napredovanje udeleženca v programu so opredeljeni ustrezno glede na vrsto programa.
- Iz opredeljenih pogojev je mogoče sklepati, da so pogoji za dokončanje programa povezani predvsem z doseganjem opredeljenih učnih izidov oziroma ciljev programa.

6.10 Organizacija izobraževanja

Organizacija izobraževanja omogoča kakovostno pripravo in izvedbo programa, saj operacionalizira razmerja med sestavinami, ki ga tvorijo. Določa trajanje učne enote in zaporedje učnih enot. V organizaciji je določeno tudi, kakšno naj bo priporočeno število udeležencev v skupini in kako se bo ta po potrebi razdelila; skratka, kako bo organizirano delo udeležencev v programu. Priporočljivo je, da se navede razmerje med skupinskim in individualnim učnim delom.¹⁷ Pri individualnem učnem delu je smiselno poleg najmanjšega dovoljenega obsega opredeliti tudi namen, vsebino, oblike, časovno umestitev in strokovno osebje, ki bo pri tem sodelovalo. Poleg tega organizacija lahko določa tudi temeljne:

- andragoške oblike dela, ki so lahko skupinske ali individualne (npr. tečajna, dopisna, posvetovalna, on-line, študij na daljavo, inštrukcija, študijski krožki ipd.),
- učne metode (predavanje, pogovor, diskusija, igra vlog, študij primera, delo s pisnimi viri ipd.),
- notranja razmerja med učnimi oblikami in metodami,
- načine in oblike povezovanja z okoljem in promoviranje programa v okolju,
- evidence in dokumentacijo, ki jo je izvajalec vodi o programu,
- načine in potek evalvacije programa, ki omogočajo spremljanje kakovosti programa.

Pri organizaciji izobraževanja gre tudi za opredelitev odnosov, vlog in delovnih nalog med vsemi deležniki programa (npr. udeleženci, učitelji, svetovalnimi delavci, zunanjimi sodelavci).

Izvajalec lahko organizacijo smiselno prilagodi posebnostim učne skupine.

Merila za presojo:

- Organizacija upošteva značilnosti ciljne skupine in je skladna z drugimi sestavinami programa.
- Organizacija opredeljuje razmerje med skupinskim in individualnim učnim delom.
- Iz organizacije so razvidne vloge in razmerja med deležniki v programu.

¹⁷ Z organiziranim skupinskim delom mislimo na učenje, ki poteka v različnih skupinskih učnih oblikah. Z organiziranim individualnim učnim delom mislimo na tisto delo, ki je v programu namenjeno posamezniku, to so lahko osebne konzultacije pri koncipiranju in izvajanju samostojnih učnih nalog ali pa dejavnosti, ki udeležencu pomagajo pri opredelitvi njegovega položaja, konkretnih učnih potreb in osebnih prilagoditev (npr. ugotavljanje in potrjevanje že pridobljenega znanja, preverjanje znanja, priprava portfolija, priprava osebnega izobraževalnega načrta, opredelitev učne pomoči ipd.).

6.11 Znanje in usposobljenost strokovnih delavcev

Strokovni delavci v programih so lahko učitelj, organizator izobraževanja odraslih in drugi strokovni delavci (v nadaljnjem besedilu: strokovni delavci).

Načrtovalec programa v programu opredeli:

1. znanje, ki ga imajo strokovni delavci v programu. Izobrazbo strokovnih delavcev določi minister, pri čemer upošteva znanje, ki je opredeljeno v programu, in pogoje iz 19. člena ZIO-1;
2. usposobljenost strokovnih delavcev. Usposobljenost pridobijo strokovni delavci s programi strokovnega in poklicnega usposabljanja.

Načrtovalec programa je posebej pozoren na opredelitev znanja in usposobljenosti, ko gre za program za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti. Pri tem načrtovalec programa upošteva nekatere novosti teh Izhodišč, kot sta opredelitev spretnosti, ki naj jih odrasli razvije v programu, ter vključitev bralne, pisne, računske in digitalne spretnosti. Usposobljenost učitelja za delo z ranljivimi skupinami odraslih je odločilna za zagotavljanje kakovostnega izobraževanja in doseganje predvidenih učinkov, pri čemer pa je ključen sistematičen pristop k profesionalnemu razvoju, na podlagi katerega lahko učitelji razvijejo ustrezno profesionalno identiteto za delo s temi skupinami.

S temi Izhodišči so podana splošna priporočila, na katerih področjih se strokovni delavec izpopolnjuje. Priporočljivo je, da se strokovni delavec, ki dela z ranljivimi skupinami v programih za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti, izpopolnjuje na teh področjih:

- značilnosti ciljnih skupin odraslih s poudarkom na ranljivih skupinah in vpliv teh značilnosti na izobraževanje,
- prepoznavanje izobraževalnih in drugih potreb ranljivih skupin,
- izvedbeno načrtovanje na ravni skupine in posameznika, ki upošteva značilnosti ranljivih ciljnih skupin in odpravlja njihove ovire v izobraževanju,
- izbira in uporaba andragoških metod in posebnih didaktičnih pristopov za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti,
- povezovanje razvoja pismenosti in temeljnih zmožnosti z različnimi življenjskimi področji za doseganje uspešnosti na področju osebne izpolnitve, sodelovanja v družbi ter konkurenčnosti in prožnosti v svetu dela (zagotavljanje učnega transferja – znanje je prenosljivo in uporabno v vsakdanjem življenju).

Primer opredelitve znanja in usposobljenosti strokovnih delavcev v programu sta razvidna iz spodnjih preglednic.

Preglednica 8: Primer opredelitve znanja in usposobljenosti strokovnih delavcev v primeru programa, ki je strukturiran po modulih

Struktura programa	Strokovni delavec	Znanje s področja	Usposobljenost s področja
modul I	učitelj	visokošolskega izobraževanja ...	vzgojno-izobraževalnega dela s priseljenci
modul II	učitelj	visokošolskega izobraževanja ...	-
modul III	učitelj	visokošolskega izobraževanja ...	-
		<i>pogoj</i>	<i>ni pogoj, ampak priporočilo</i>

Preglednica 9: Primer opredelitve znanja in usposobljenosti strokovnih delavcev v primeru enovite strukture programa

Struktura programa	Strokovni delavec	Znanje s področja	Usposobljenost s področja
vsebinski sklop	učitelj	visokošolskega izobraževanja ...	vzgojno-izobraževalnega dela z ranljivimi skupinami
vsebinski sklop	učitelj	visokošolskega izobraževanja ...	vzgojno-izobraževalnega dela z ranljivimi skupinami
		<i>pogoj</i>	<i>ni pogoj, ampak priporočilo</i>

Merila za presojo:

- V programu so opredeljeni znanja in usposobljenost strokovnih delavcev.

6.12 Potrdilo o usposabljanju

Potrdilo o usposabljanju je javna listina, ki jo dobi udeleženec programa, ko opravi vse s programom predvidene obveznosti. Potrdilo o usposabljanju ima prilogo, ki vsebuje popis znanja in spretnosti, pridobljenih v programu. Z njim odrasli dokazuje, da je usvojil vse s programom oziroma s katalogi znanj in izpitnimi katalogi določeno znanje in spretnosti/veščine. Potrdilo o usposabljanju izda izvajalec programa.

V potrdilu o usposabljanju je navedena tudi ocena ravni znanja in spretnosti glede na opisnike SOK.

V skladu s 15. členom ZIO-1 strokovni svet ugotovi enakovredni izobrazbeni standard, v potrdilu o usposabljanju izvajalec navede, katerim izobrazbenim standardom ustreza pridobljeno znanje.

To potrdilo lahko odrasli uveljavlja kot dokazilo v postopkih vrednotenja že pridobljenega znanja pri vključevanju v nadaljnje izobraževanje oziroma na trgu dela. Tako pridobljena javna listina je veljavna na trgu dela in v izobraževalnem sistemu.

7 VIRI

Andragoški center Slovenije (2014). *Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Bukovec, B., Preskar, S., in Zupanc Grom, R. (2013). *Ugotavljanje potreb, organizacija in vodenje programov neformalnega izobraževanja odraslih*. Učbenik programa za usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih. Ljubljana: Zveza ljudskih univerz Slovenije.

Evropska Komisija (2016). *Novi program znanj in spretnosti za Evropo – Z roko v roki za večji človeški kapital, zaposljivost in konkurenčnost COM/2016/0381 (A New Skills Agenda for Europe – Working together to strengthen human capital, employability and competitiveness)*. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=SL>

Ferrari, A. (2013). *DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe*. European Commission. (Okvir za razvijanje in razumevanje digitalne kompetence v EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostopno na: <https://www.zrss.si/iekosistem/wp-content/uploads/digcomp2013.pdf>.

Javrh, P. (2016). *Raziskava spretnosti odraslih: metodologija in rezultati – na kratko*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Dostopno na: <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/raziskava-spretnosti-odraslih-metodologija-in-rezultati-na-kratko/>.

Javrh, P. (ur.) (2011). *Obrazi pismenosti: Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Dostopno na: https://arhiv.acs.si/publikacije/Obrazi_pismenosti.pdf.

Javrh, P. (ur.) (2018). *Spretnosti odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Dostopno na: https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2018/06/Monografija-Spretnosti-odraslih_splet_april2018.pdf.

Javrh, P. in Kuran, M. (2012). *Temeljne zmožnosti odraslih: priročnik za učitelje*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Dostopno na: https://arhiv.acs.si/publikacije/Temeljne_zmoznosti_odraslih.pdf.

Kennedy, D. (2007). *Writing and Using Learning Outcomes*. Cork: University of Cork, Irska.

Kodelja, K. (2004). *O pojmu splošne izobrazbe*. V: Zbornik prispevkov mednarodnega posveta o splošni izobrazbi. Portorož, 16. in 17. April 2004.

Kroflič, R. (1992). *Teoretski pristopi k načrtovanju in prenovi kurikuluma*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Center za razvoj univerze.

Kroflič, R. (1993). *Procesno razvojna strategija načrtovanja kurikuluma*. V: *Sodobna pedagogika*, letnik 44, št. 9/10, str. 473–487.

Kroflič, R. (1997). *Kurikulum: Raznovrstnost kurikularnega načrtovanja*. V: *Andragoška spoznanja*, št. 1, str. 3–12.

Ministrstvo za šolstvo in šport (2007). *Strategija vseživljenjskega učenja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Ministrstvo za šolstvo in šport (2007). *Strategija vseživljenjskega učenja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Možina, E., Javrh, P., Kuran, M., Vrbanjščak, K., Šmalcelj, P., Radovan, M., Jamšek, D. (2010). *Evalvacija javno veljavnega programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU) in Temeljno usposabljanje za učitelje v programih UŽU*. El. Knjiga: povzetek zaključnega poročila. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2010. Dostopno na: https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2017/09/Evalvacija_JVP-UZU_in_TU_UZU.pdf.

OECD (2017). *Strategija razvoja in uporabe spretnosti. Povzetek zaključnega poročila o oceni stanja – Slovenija*. Dostopno na: <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/Skills-Strategy-Diagnostic-Report-Executive-Summary-Slovenia-Slovenian.pdf>.

Republiški izpitni center (2007). *Pravila o izpitih tujih jezikov za kandidate*. Ljubljana: Republiški izpitni center. Dostopno na: <https://www.ric.si/mma/pravila%20za%20%20kandidate%20-%20tjo/2006062614110983/>.

Skubic Ermanc, K. (ur.). (2012). *Z evalvacijo do sprememb*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Svet Evropske Unije. (2016). *Priporočilo Sveta z naslovom Poti izpopolnjevanja: nove priložnosti za odrasle 2016/C 484/01* (Council Recommendation on Upskilling Pathways: New Opportunities for Adults).

Svet Evropske Unije. (2018). *Key Competences for Lifelong Learning*. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0014&from=EN>.

Svetina, M. (1998). *Izobraževalni program za odrasle: od načrta do izpeljave*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

Trbanc, M., Boškić, R., Kobal, B. in Rihter, L. (2003): *Socialna in ekonomska vključenost ranljivih skupin v Sloveniji – možni ukrepi za dvig zaposljivosti najbolj ranljivih kategorij težje zaposljivih in neaktivnih oseb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno na: <https://www.worldcat.org/title/socialna-in-ekonomska-vkljucenost-ranljivih-skupin-v-sloveniji-mozni-ukrepi-za-dvig-zaposljivosti-najbolj-ranljivih-kategorij-tezje-zaposljivih-in-neaktivnih-oseb-raziskovalno-porocilo/oclc/441826607>.

Vilič Klenovšek, T. in Rupert, J. (2010). *Značilnosti izbranih ranljivih skupin odraslih in svetovalno delo za izobraževanje odraslih*. Nadaljnje usposabljanje delujočih svetovalcev v središčih ISIO, učno gradivo za 2. delavnico. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.